

Spravodlivosť počíta, láska je márnotravná

Pietro Archiati

Vzťah lásky a spravodlivosti je podobný vzťahu lásky a rozumu. Aj spravodlivosť predpokladá, ak má byť spravodlivá, rozumný úsudok o veciach. Každé správne rozhodnutie, každé spravodlivé zaobchádzanie sa môže uskutočniť len prostredníctvom vecnej logiky.

Ako spolu súvisia spravodlivosť a láska? Toto je dôležitá otázka; Celé ľudské spoločenské spolužitie závisí od jeho odpovede. Západná kultúra, pokiaľ sa chce nazývať kresťanskou, je založená na presvedčení, že pred dvetisíc rokmi sa začal najdôležitejší zlom celého vývoja. Pred týmto prielomom bola rozhodujúca spravodlivosť, po ktorej má vedúcu úlohu láska. V židovskej Tóre, v Mojžišovom zákone, sa hlavný dôraz kládol na desať prikázaní, tu bol dobrým človekom "tzaddik", teda spravodlivý. V duchu kresťanských evanjelií je dobrým človekom ten, kto sa nechá preniknúť bytosťou lásky. Kresťanský duch vidí zmysel rozvoja v tom, že láska k spravodlivosti sa stále viac usiluje premeniť ju na spravodlivosť lásky. Táto premena sa môže uskutočniť iba v srdci každého jednotlivého človeka.

Nemálo ľudí tu bude namietat: Ak by muži boli skutočne "spravodliví" medzi sebou, ak by sa k sebe mohli správať spravodlivo, bolo by to viac než dostatočné; Potom by všetko muselo byť v poriadku. Čo iné by chýbalo, keby každý dostal presne to, čo mu patrí, na čo má nárok?

Princípom spravodlivosti je rovnosť všetkých ľudí. Ak by sme chceli zaobchádzať so všetkými ľuďmi podľa tohto princípu, museli by sme všetkým priznať to isté. Ak by sme dali viac jednému a menej druhému, alebo jednému, konali by sme nespravodlivo. Ak sú si všetci ľudia rovní, nikto z nich nemá právo byť si "rovnejší" ako ostatní.

A predsa, rovnosť, ak sa bude presadzovať jednostranne, sa môže stať najnespravodlivejšou vecou na svete. Je to z jednoduchého dôvodu, že rovnako ako je pravda, že všetci ľudia sú si rovní, je rovnako pravda, že žiadny človek nie je rovný druhému. Všetci ľudia sú rovnako nerovní, každý je úplne iný. Všetci ľudia sú si rovní, pokiaľ ide o ich univerzálnu ľudskú dôstojnosť, pretože žiadny človek nemôže byť menej ľudský ako iný človek. Ale všetko, čo robí toto všeobecné ľudstvo konkrétnym a individuálnym – schopnosti, životné plány, aktivity, ideály, životné podmienky, aby sme vymenovali aspoň tie najvýraznejšie – je veľmi odlišné od človeka k človeku. Čo je dobré pre jedného, nemusí byť rovnako dobré pre druhého. Aby sme uspokojili osobitné potreby jednotlivých ľudí rovnakým spôsobom, museli by sme s každou osobou zaobchádzať úplne "iným spôsobom" vo vzťahu k ostatným. Ako je možné dosiahnuť spravodlivosť, ktorá by chcela, aby sa s každým zaobchádzalo rovnako, ako dlhujeme každému jednotlivcovi, aby sme uspokojili jeho osobitnú povahu?

Snaha o spravodlivosť sa prejavuje v dohodnutých zákonoch spoločnosti; Preto majú takéto zákony rovnakú platnosť pre všetkých. Sú podstatné pre spoločenský život, pretože

predstavujú nevyhnutný rámec, od ktorého sú všetci jednotlivci vzhľadom na svoju schopnosť konať rovnakým spôsobom závislí. Ale pre každého človeka, ktorý sa usiluje o slobodu, všetko potrebné nie je nič iné ako základ slobody, všetko spoločné je len nevyhnutným predpokladom jednotlivca.

Tak ako poznanie je nevyhnutným predpokladom prehĺbenej lásky, ale zostáva neadekvátne a jednostranné, ak neslúži láske, tak zákon, ktorý hľadá spravodlivosť, je nevyhnutným základom láskyplnej solidarity, ale zostáva jednostranný a nedostatočný, ak neslúži sociálnej láske.

Spravodlivosť lásky preto nikdy nemôže zaobchádzať s každým rovnako, pretože každý človek je úplne odlišný od všetkých ostatných. Jedine spravodlivosť sa stará o človeka vo všeobecnosti, ale láska sa vždy stará o individuálneho človeka. Láska predpokladá to, čo je spravodlivé, čo je potrebné pre všetkých, a pridáva k nej tisíce myšlienok svojej morálnej predstavivosti, ktoré sú potrebné aj pre tento prípad. Spravodlivosť dáva každému to, čo je potrebné, dáva to isté všetkým. Samotná spravodlivosť nemôže uspokojiť jednotlivca v jeho nezameniteľnej jedinečnosti; môže to urobiť iba láska. Láska dáva oveľa viac, ako je potrebné, dáva každému niečo iné a každému dáva úplne iným spôsobom.

Spravodlivosť sa zaoberá spoločným dobrom; iba láska sa môže starať o šťastie jednotlivca. Je správne, že chladný rozum zaobchádza so všetkými ľuďmi rovnako, ale srdce vyžaduje vyššie právo lásky, aby mohla byť uznaná aj jedinečnosť každého jednotlivca. Spravodlivý zákon, ktorý platí rovnako pre všetkých, je čoraz menej postačujúci v časoch rastúcej individualizácie, v časoch, keď každý jednotlivec chce žiť svoju nezameniteľnú jedinečnosť.

Spoločnosť, ktorá uznáva len všeobecne platný zákon, potláča individualitu jednotlivca. Keď zákony obmedzujú individualitu, stávajú sa "nespravodlivými" pre všetkých, pretože neuspokojujú jedinečnosť každého človeka, a tak spôsobujú každému človeku najväčšiu nespravodlivosť. Umenie sociality spočíva v hľadaní správnej rovnováhy medzi spravodlivosťou a láskou. Všetko, čo je správne, sa dá spravovať centrálnie a jednotne, štát sa o to môže postarať, pretože to má univerzálnu platnosť, pretože by to malo platiť všade rovnako. S individuálnymi talentami a potrebami každého jednotlivca je to však práve naopak, čo možno brať do úvahy len "na mieste", pri osobnom stretnutí medzi ľuďmi. Úsilie o spravodlivosť je úlohou spoločenstva; pestovanie lásky je povolaním jednotlivca. Ak sa odvolávame na rovnosť ľudí a zanedbávame lásku, vedie to k rovnostárstvu a nakoniec k ľahostajnosti, k spoločenskému chladu, ktorý dnes môžeme zažiť všade. Ak v mene nejakej abstraktnej rovnosti máme vždy len to, čo je všeobecné, bez toho, aby sme brali do úvahy zvláštnosti jednotlivca, potom sa ľudia vnútorne vyprázdnia, urobia sa do šablóny ako ovce v stáde

alebo ako vojaci v armáde. A mnohí ľudia sa proti tomu vzbúria, o to viac, ak neuvidia, že problémom nie je prítomnosť toho, čo robí všetkých rovnými, ale absencia, nedostatok toho, čo každého individualizuje. Zrelosť a blahobyť spoločnosti úplne závisí od počtu jednotlivcov, ktorí neočakávajú od výkonu spravodlivosti, od všeporovnávajúceho sa štátu, to, čo môže urobiť a robí len láska k jednotlivcovi, sa trochu nesmelou nazýva "solidarita".

Čo získa zdravotná sestra z toho, že venuje pozornosť všetkým pravidlám, ktoré platia rovnako pre všetkých ľudí v jej odbore? Zažije vnútorné naplnenie, ak sa bude riadiť iba vonkajšími predpismi? Načo je dobré, aby sa učiteľ jednoducho podriadil požiadavkám a riadil sa učebnými osnovami? Bude stačiť, aby sudca, ktorý pozná všetky paragrafy naspamäť, vykonal spravodlivosť pre tento "prípád", pre tohto zvláštneho človeka, nad ktorým má vyniesť rozsudok? Sestra nájde vo svojej práci vnútorné naplnenie len vtedy, keď sa k chorým a núdzným ľuďom správa úplne inak ako všetky ostatné sestry na svete. To, čím je vo svojom povolání, má spoločné s miliónmi iných ľudí, ale jej konkrétne "ako" úplne závisí od jej tvorivých schopností, od jej lásky: to, ako zaobchádza s chorými, čo prežíva a čo ľudia zažívajú vďaka nej, sa stáva "svetom", ktorý inak neexistuje nikde inde ako tam, kde koná. To, čo majú mnohé ženy spoločné, je, že sú tiež matkami. Žiadna matka však nebude chcieť pri zaobchádzaní so svojím dieťaťom dodržiavať len obvyklé, všeobecne platné pravidlá. Chce byť matkou úplne iným spôsobom ako ktorákoľvek iná matka a pre každé dieťa úplne iným spôsobom.

Spravodlivosť súvisí s právami a povinnosťami; Spravodlivý zákon predpisuje, čo by mal a nemal robiť každý, bez ohľadu na to, či sa mu to páči alebo nie. Človek môže zažiť iba negatívnu slobodu od zákona: môže robiť z vlastnej vôle to, čo mu nie je dovolené zanedbávať, alebo sa dobrovoľne zrieknuť toho, čo má zakázané robiť. Láska je na druhej strane druhom vyššej spravodlivosti, ktorá predpokladá a zahŕňa všetko, čo je správne. Láska koná nad rámec všetkých príkazov a zákazov. To, čo predpisuje zákon, nemá nič spoločné so slobodou a to, čo robí láska, nemá nič spoločné so slobodou samotnou. Láska robí to, čo je potrebné, z vlastnej vôle, dobrovoľne zachováva správny zákon, pretože to robí z lásky k slobode všetkých. Ale robí oveľa viac dobra, než vyžaduje zákon, a vyhýba sa oveľa väčšiemu zlu, než prikazuje zákon. Láska je bezhraničná štedrosť, láska je hojnosť. Spravodlivosť dáva s mierou, láska dáva nadbytok, pretože trvá na márnotratnosti.

Zákon platný pre všetkých je ako pôda záhrady: je rovnaký pre všetky rastliny a kvety, všetky to potrebujú. Na jednej a tej istej pôde, za rovnakých klimatických podmienok, môže vyklíčiť tisíc kvetov: hoci slnko, voda a vzduch sú rovnaké pre všetkých, kvety, ktoré na ňom rastú, nikdy nebudú všetky rovnaké, nie, nebudú ani dve, ktoré budú mať úplne rovnaký tvar a farbu. Ale v tom je krása aj spoločensky! Dodržiavanie zákonov spravodlivých pre všetkých nie je účelom spolužitia; Vytvára len živnú pôdu, ktorú každý potrebuje na "vynájdenie" svojho úplne osobného, individuálneho života. Spravodlivé zákony sú ako monochromatické svetlo spoločenského spolužitia; Láska k jednotlivcovi robí z tohto svetla tisíc jasných farieb, vďaka ktorým stojí za to žiť. Netreba dodávať, že je ľahšie byť spravodlivý, ako správne milovať. Ale opäť, jednoduchšie nie vždy znamená lepšie. V tomto prípade je to lepšie len ťažšie, pretože pre človeka nemôže byť nič lepšie ako láska.